

Η επίσκεψη της γερμανίδας καγκελαρίου Ανγκελα Μέρκελ την Τετάρτη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνοδεύτηκε από γεύμα εργασίας με το Κολέγιο των Επιτρόπων σε μια ατμόσφαιρα που δεν διευκόλυνε την πέψη. Οι περισσότεροι συνδαιτυμόνες αγωνιούσαν για τη θωράκιση των τραπεζών τους απέναντι σε πιθανή μόλυνση. «Η υπόθεση της Ελλάδας δεν πάει καλά, δεν έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η Γερμανία θέλει να κρατήσει την Ελλάδα στο ευρώ αλλά αυτό είναι κυρίως θέμα των ιδίων των Ελλήνων» υπογράμμισε η κυρία Μέρκελ.

Επιπλέον αποκάλυψε ότι το χρέος της χώρας μας δεν μπορεί να καταστεί βιώσιμο, παρά τα μέτρα που λαμβάνονται, και ότι δέχεται εισιγήσεις για μεγαλύτερη αναδιάρθρωση. Αυτό όμως που προκάλεσε ρίγη πανικού στην κυβέρνηση δεν ήταν οι θέσεις της καγκελαρίου για το «κούρεμα» αλλά οι νύξεις της στη συνέντευξη Τύπου με τον κ. Ζοζέ-Μανουέλ Μπαρόζο ότι δεν είναι κατανοητό γιατί να μην αλλάξουν οι συνθήκες που διέπουν τις αρχές της ΕΕ αν κάποια χώρα δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της ευρωζώνης. Παρ' ότι η

χώρα μας δεν κατονομάστηκε, είναι η πρώτη φορά που τίθεται δημοσίως θέμα αναθεώρησης των ευρωπαϊκών συνθηκών.

Για μια τέτοια εξέλιξη θεσμικά απαιτούνται περίπου δύο χρόνια, ωστόσο οι γνωρίζοντες επισημαίνουν ότι η πίεση των αγορών θα μπορούσε να προκαλέσει συντομότερα εξελίξεις για ένα κράτος-μέλος. Στην περίπτωση της Ελλάδας εκτιμάται ότι ένα μεγάλο «κούρεμα» του χρέους θα μπορούσε να πυροδοτήσει αρνητικές εξελίξεις και να βάλει τη χώρα μας στον προθάλαμο της εξόδου από το ευρώ.

Κλίμα ανησυχίας σε υπουργούς και βουλευτές εν αναμονή των αποφάσεων για το εύρος του «κουρέματος»

«Λίγοι προσπαθούν να βγάλουν το κάρτο από τη λάσπη»

Τα περισσότερα κυβερνητικά στελέχη κρύβονται, ενώ ελάχιστα υποστηρίζουν δημοσίως τη συνολική προσπάθεια

ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ

Σε αβεβαιότητα βρίσκεται ολόκληρη η ευρωζώνη, αλλά το πρόβλημα με την κυβέρνηση είναι ότι δεν δίνει την εντύπωση πως διαθέτει πυξίδα και συγκεκριμένο προορισμό. Ακόμη και κορυφαίοι υπουργοί αγνοούν αν υπάρχει κάποιος σχεδιασμός για την περίπτωση που τα πράγματα δεν εξελιχθούν καλά για τη χώρα μας. Με το αρνητικό κλίμα που υπάρχει στην Ευρώπη για την Ελλάδα και με την αξιοπιστία της κυβέρνησης στα τάρταρα – για το θέμα της κατάρτησης του κατώτατου μισθού που έθεσε η τρόικα χρειάστηκε παρέμβαση ακόμη και από την κυρία Μαρία Δαμανάκη στο Κολέγιο των Επιτρόπων για να υπάρξει τελικώς αναδίπλωση –, πολλοί υπουργοί έχουν την αίσθηση ότι απλώς αναμένουν να τους ανακοινωθούν αποφάσεις που θα ληφθούν ερήμην τους.

Την Πέμπτη συνεδρίασε η Κυβερνητική Επιτροπή μόνο και μόνο για να διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να λάβει καμία απόφαση εν αναμονή της συνάντησης της κυρίας Μέρκελ με τον γάλλο πρόεδρο κ. Νικολά Σαρκοζί. Αλλωστε ο Πρωθυπουργός έθεσε τέλος στη σχετική συζήτηση προτού καν ξεκινήσει λέγοντας ότι δεν θεωρεί σκόπιμο να γίνει συζήτηση επί σεναρίων. «Δεν κατάλαβα γιατί έγινε αυτή η συνεδρίαση αφού από ό,τι φαίνεται δεν έχουμε κανέναν έλεγχο στις εξελίξεις» σχολίαζε αργότερα κορυφαίος υπουργός. Πάντως τις προηγούμενες ημέρες ο Πρωθυπουργός βρισκόταν σε ανοιχτή γραμμή με τους δύο ισχυρούς ηγέτες της ΕΕ επιχειρώντας να κάνει σαφείς τις ελληνικές θέσεις και να παρέμβει όσο ήταν δυνατόν στις εξελίξεις.

Ο αναπρόεδρος και υπουργός Οικονομικών κ. Ευ. Βενιζέλος ενημέρωσε τους υπουργούς και τους βουλευτές ότι είναι ορατό το ενδεχόμενο αλλαγής της 21ης Ιουλίου, χωρίς επιπλέον λεπτομέρειες. Ο κ. Παπανδρέου δεν ανοίγει τα χαρτιά του ούτε στην Κυβερνητική Επιτροπή καθώς φοβάται τις διαρροές και τις διαστρεβλώσεις όσων ειπωθούν. Ήταν ωνίο ακόμη το δημοσίευμα των «Financial Times» της Γερμανίας που έφερε τον Έλληνα πρωθυπουργό να σκέφτεται την πιθανότητα παραίτησης και το οποίο αντιμετωπίστηκε με οργή από το Μέγαρο Μαξίμου. Σε δύο διαδοχικές συνεδριάσεις οι κκ. Κ. Σκανδαλίδης και Α. Λοβέρδος ζήτησαν από τον Πρωθυπουργό να πραγματοποιήσει κατ' ιδίαν συναντήσεις με τους υπουργούς, αλλά εκεί-

νος απέφυγε να αποδεχθεί την πρόταση λέγοντας «θα το δω». Σύμφωνα με πληροφορίες, ο κ. Παπανδρέου επεξεργάζεται ήδη κάποια σενάρια με έναν πολύ κλειστό και έμπιστο κύκλο προσώπων, μεταξύ των οποίων ο κ. Βενιζέλος και τρεις-τέσσερις κορυφαίοι υπουργοί.

Το ερώτημα που απασχολεί όλα τα μέλη της κυβέρνησης είναι ένα: «Αν τελικώς γίνει μεγάλο «κούρεμα» στο χρέος, ποιος θα διαχειριστεί τις συνέπειες;». Ο κ. Βενιζέλος βεβαίως μιλάει για μια λύση «θεσμικά και νομικά ασφαλή», αλλά όλοι γνωρίζουν ότι άλλοι θα αποφασίσουν για εμάς.

«Ο Παπανδρέου», σύμφωνα με συνομιλητές του, «δεν θα κάνει ό,τι έκανε ο Καραμανλής, να εγκαταλείψει στη μέση μια προσπάθεια»

Μια σημαντική περικοπή του χρέους συνεπάγεται και σημαντικές επιπτώσεις στα ασφαλιστικά ταμεία και στο τραπεζικό σύστημα. «Θα αντιμετωπί-

σουμε μόνοι μας τη μεγάλη φτώχεια και τη μεγάλη οργή» ρωτούν κυβερνητικοί παράγοντες. «Ο Παπανδρέου», σύμφωνα με τακτικούς συνομιλητές του, «δεν θα κάνει ό,τι έκανε ο Καραμανλής, να εγκαταλείψει στη μέση μια προσπάθεια αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στη χώρα. Αν πέσει, θα πέσει μαχόμενος». Αν όμως αλλάξουν οι συνθήκες και προκύψει μια συμφωνία ευνοϊκή για την Ελλάδα, τότε όλα τα ενδεχόμενα θεωρούνται ανοιχτά.

Η κυβερνητική καθημερινότητα δεν μοιάζει με ηρωική μάχη. «Λίγοι είμαστε αυτοί που προσπαθούμε να βγάλουμε το κάρτο από τη λάσπη» ομο-

ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ενός μεγάλου «κουρέματος» και των συνεπειών του ανησυχεί πολλούς υπουργούς, καθώς μια σημαντική περικοπή του χρέους συνεπάγεται σημαντικές επιπτώσεις στα ασφαλιστικά ταμεία και στο τραπεζικό σύστημα

λογεί ανώτατη κυβερνητική πηγή. Οι περισσότεροι υπουργοί έχουν κλειστεί στα γραφεία τους, ελάχιστα υποστηρίζουν δημοσίως τη συνολική προσπάθεια. Όσο δεν γίνεται μια συγκροτημένη συζήτηση για την πολιτική διαχείριση της κατάστασης τόσο επανέρχονται προτάσεις για συνεννόηση με τη ΝΔ, για πρόσκληση σε προσωπικότητες, πρόταση που παραπέμπει σε κυβέρνηση εθνικής ενότητας, κτλ. Είναι ενδεικτική η πρόταση της κυρίας Βάσως Παπανδρέου στον ΚΤΕ Οικονομικών «να πάρουμε τους καλύτερους για να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση» αλλά και της κυρίας Άννας Διαμαντοπούλου στην Κυβερνητική Επιτροπή, η οποία είπε «να καλέσουμε τους πρώην που ξέρουν τι πρέπει να γίνει», εννοώντας προφανώς τον κ. Κ. Σημίτη. Το άρθρο του πρώην πρωθυπουργού έχει προκαλέσει μεγάλη συζήτηση στο εσωτερικό της κυβερνητικής παράταξης, όπως και η τοποθέτηση του κ. Λ. Παπαδήμου ότι η Ελλάδα θα πρέπει να αντισταθεί σε «κούρεμα» του χρέους μεγαλύτερο του 21%.

Επιπλέον ο κ. Μιλτ. Παπαϊωάννου έχει προτείνει να ανοίξει άμεσα η κυβέρνηση τη συζήτηση για τον νέο εκλογικό νόμο επιζητώντας τη συνεννόηση με τη ΝΔ ώστε να εφαρμοστεί στην επόμενη αναμέτρηση. Ο κ. Χ. Καστανίδης προανήγγειλε δημοψήφισμα ως το τέλος του έτους, το οποίο όμως δεν γίνεται αποδεκτό από πολλούς βουλευτές (Κ. Γεϊτονας, Οδ. Κωνσταντινόπουλος, Βάσω Παπανδρέου, Μιλένα Αποστολάκη, Αθ. Μερντίτη, Τόνια Αντωνίου κ.ά.) αλλά και από υπουργούς, ενώ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Ηλ. Μόσιαλος αρνήθηκε ότι υπάρχει απόφαση για τη διενέργεια δημοψηφίσματος. Το ενδεχόμενο πρόωγων εκλογών διαχάζει την κυβέρνηση: ο κ. Μιχ. Χρυσόχοϊδης τις θεωρεί καταστροφικές, ο κ. Α. Λοβέρδος εκτιμά ότι η κρίση θα οδηγήσει τις εξελίξεις, ενώ ο κ. Γ. Παπακωνσταντίνου, ο οποίος διατηρεί ανέπαφους τους διαύλους επικοινωνίας με τον Πρωθυπουργό, δεν πιστεύει ότι θα υπάρξουν απαραίτητα πολιτικές εξελίξεις.

Το DNA του μνημονίου

Προειδοποιητικές βολές Βενιζέλου

Αίσθηση προκάλεσε η απάντηση του κ. Βενιζέλου στον κ. Δ. Κουσελά, ότι δεν επιθυμεί να ασχοληθεί με ό,τι συνέβη πρoτού αναλάβει ο ίδιος το υπουργείο Οικονομικών, η οποία ερμηνεύτηκε ως προειδοποιητική βολή για την προηγούμενη ηγεσία του υπουργείου. Ο αντιπρόεδρος δεν κρύβει ότι κατά την άποψή του το μνημόνιο και το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα, στη διαπραγμάτευση των οποίων δεν συμμετείχε, έχουν προβλήματα στο DNA τους και δεν είναι βέβαιο ότι ο ίδιος θα τα καλύψει μέχρι τέλους.

Παρά τις συζητήσεις αυτές, αλλά και τον προβληματισμό που έχει αρχίσει να διαχέεται από την Προεδρία της Δημοκρατίας, οι συνεργάτες του Πρωθυπουργού επιμένουν ότι δεν πρόκειται να αναληφθεί άμεσα καμία πρωτοβουλία προς τους πολιτικούς αρ-

χηγούς από τον κ. Παπανδρέου. Το κλίμα όμως βαρύνει πολύ για την κυβέρνηση απειλώντας τη συνοχή της. «Έχουμε πάψει να πηγαίνουμε κάθε Σαββατοκύριακο στις εκλογικές μας περιφέρειες γιατί δεν ξέρουμε τι να πούμε στον κόσμο» ομολογούν οι βουλευτές που δεν αντέχουν άλλο να ψηφίζουν νέα μέτρα «εξαιτίας της ανικανότητας των υπουργών να εφαρμόσουν τα προηγούμενα». Τη σκέψη πολλών τόλμησε να εκφράσει ο βουλευτής Β' Θεσσαλονίκης κ. Β. Γερανιδής στη συνάντησή με τον Πρωθυπουργό. «Διάβασα το άρθρο του Σαμαρά με τις προτάσεις του για την έξοδο από την κρίση και τον θεωρώ επικίνδυνο αλλά αυτός θα μας διαδεχθεί. Μην καταλήξουμε μετά από δύο χρόνια ηθικής να παραδώσουμε την εξουσία στη ΝΔ!» παρατήρησε.

Από την ημέρα που ο Σαρλ ντε Γκωλ και ο Κόνραντ Αντενάουερ έβαλαν τον θεμέλιο λίθο του γαλλογερμανικού άξονα με τη Συμφωνία των Ηλσιγνί το 1963 έχουν γίνει εκατοντάδες συναντήσεις μεταξύ των δύο πάλας ποτέ εχθρών που έφθασαν να γίνουν ο κινητήρας της ενωμένης Ευρώπης. Λίγες όμως είχαν τη σημασία που

αναμένεται να έχει η σημερινή. Όταν ο Νικολά Σαρκοζί θα συναντάται με την Ανγκελα Μέρκελ στο Βερολίνο, πολλοί στην Ευρώπη, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ελλάδα θα κρατούν την ανάσα τους. Οι δύο βασικοί παίκτες της ευρωζώνης θα αναζητήσουν τη γεφύρωση των διαφορών τους ώστε να διαχειριστούν με τον ασφα-

λέστερο τρόπο αυτό που όλοι πλέον έχουν συνειδητοποιήσει. Η Συμφωνία της 21ης Ιουλίου αποτελεί παρελθόν. Το λένε τα πιο επίσημα χείλη: η Μέρκελ, ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, ο Φρανσουά Μπαρουέν. Το «κούρεμα» των ελληνικών χρέους πρέπει να είναι πιο βαθύ από το αρχικό 21% και όταν οι ηγέτες της ευρωζώνης βρε-

θούν στις 18 Οκτωβρίου στις Βρυξέλλες θα ληφθούν ριζικές αποφάσεις. Αυτές, σε συνδυασμό με την παρουσίαση των προτάσεων του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Χέρμαν βαν Ρομπάι για την οικονομική διακυβέρνηση, αναμένεται να διαμορφώσουν το πλαίσιο προσαρμόσεις της ζωής του ευρώ.

καγκελάριο στο Βερολίνο

μέλλον μας

συνέλθει η Σύνοδος Κορυφής του G20

Προειδοποίηση

«Από εδώ και πέρα θα είστε μόνοι σας»

«Από εδώ και πέρα θα είστε μόνοι σας» τονίζουν emphaticky κοινοτικές ηγέτες. «Θα πρέπει να έχετε πρωτογενή πλεονάσματα για να πληρώνετε το εναπομείναν χρέος» προσθέτουν. Η δε αποστολή της κυρίας Μέρκελ ότι η αλλαγή των ευρωπαϊκών Συνθηκών πρέπει να πάψει να είναι ταμπού υποκρύπτει το επόμενο στάδιο του σχεδιασμού – με μακρύτερο χρονοδιάγραμμα. Αν μέσα στα επόμενα δύο ή τρία χρόνια η Ελλάδα δεν τα καταφέρει, τότε θα

αναλάβει η ίδια το κόστος της εξόδου της από την ευρωζώνη. Το περιβάλλον μιας αλλαγής Συνθηκών παραμένει όμως απόλυτα αχαρτογράφητο με διάφορες απρόβλεπτες παραμέτρους. Τι ρόλο θα διαδραματίσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο; Πόσο και πώς θα εμπλακούν τα εθνικά Κοινοβούλια; Τι θα συμβεί με τις χώρες που προτιμούν δημοψηφίσματα; Πώς θα αντιδράσουν οι χώρες εκτός ευρωζώνης; Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά θα είναι επώδυνες.

που επικρατεί στο Βερολίνο.

Το οριστικό νούμερο ενός «κουρέματος» θα πρέπει να λάβει υπόψη του τόσο τις γαλλικές επιφυλάξεις όσο και τις ανησυχίες των απερχόμενου προέδρου της ΕΚΤ Ζαν-Κλοντ Τρισέ, ο οποίος είχε ταχθεί εναντίον της συμμετοχής του ιδιοκτητικού τομέα (PSI) και πριν από την 21η Ιουλίου. Σε ανάλογη γραμμή κινείται και ο Τσαρλς Νταλάρα, επικεφαλής του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Ινστιτούτου (IIF). Τα κομμάτια του παζλ θα πρέπει να έχουν μπει στη θέση τους ως τις αρχές Νοεμβρίου, όταν θα συνέλθει στις Κάννες η Σύνοδος Κορυφής του G20. Αυτή είναι και

η επιθυμία των Αμερικανών, που σύμφωνα με διπλωματικούς κύκλους έχουν βρει μυστικούς διαύλους επικοινωνίας με το Βερολίνο σχετικά με την ανάγκη να μπει άμεσα ανάχωμα στην εξάπλωση της κρίσης και να σφραγιστεί το τραπεζικό σύστημα. Ουδείς όμως μπορεί με ασφάλεια να πει πότε το ευρωπαϊκό σύστημα θα είναι έτοιμο για να απορροφήσει τους κραδασμούς μιας βαθιάς ελληνικής αναδιάρθρωσης.

Η ελληνική απομόνωση

Η Αθήνα έχει πλέον ελάχιστα, ίσως

και μηδαμινά, περιθώρια ελιγμών. Η ατιμωφαιρα στο Βερολίνο και στο Παρίσι είναι παγερή για το ελληνικό ζήτημα. Η Ανγκελα Μέρκελ είπε στη συνάντησή της με την Επιτροπή ότι η Ελλάδα αποτελεί «ειδική περίπτωση», ενώ η Ιρλανδία και η Πορτογαλία τα καταφέρνουν.

«Αυτό είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο για το οποίο πολλοί προειδοποιούσαν από τις αρχές του 2011» τονίζει στο «Βήμα» κοινοτική πηγή με άριστη γνώση των διαπραγματεύσεων. «Η Ελλάδα έχει πλέον απομονωθεί» προσθέτει.

Επομένως, η τρόικα θα πείσει όσο μπορεί γνωρίζοντας ότι η έκτη δόση δεν συνδέεται άμεσα με εξωτερικές δανειακές υποχρεώσεις ως τον Δεκέμβριο. Από εκεί και πέρα, το σκεπτικό είναι απλό αλλά και ριψοκίνδυνο. Οι δανειστές μας είναι αποφασισμένοι να προχωρήσουν σε μια αναδιάρθρωση που θα μας

πέσουν από ένα μέρος των χρέους. Μετά θα πετάξουν την μπάλα στο δικό μας γήπεδο.

REPORTAGE
ΑΓΓ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Όπως και στην περίπτωση Συμφωνία της Ντοβίλ πριν από περίπου έναν χρόνο, το Βερολίνο και το Παρίσι θα επιδιώκουν έναν μεγάλο συμβιβασμό. Αν και οι προβλέψεις είναι δύσκολες, οι πληροφορίες αναφέρουν ότι οι αρχικά ισχυρές αντιπαθέσεις του προέδρου της Γαλλίας για την επικαιροποίηση της 21ης Ιουλίου έχουν καμφθεί. Ενημερωμένες πηγές εκτιμούν ότι οι γερμανικές εγγυήσεις και η προθυμία για κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών ήταν τις ανησυχίες του Παρισιού που οφείλονται στη μεγάλη έκθεση των γαλλικών τραπεζών στο ελληνικό αλλά και στο ιταλικό χρέος.

Το μεγάλο παζάρι

Και αυτό παρά το γεγονός ότι το Βερολίνο επιμένει στη στρατηγική «Βήμα προς βήμα» ακόμη και στο θέμα των τραπεζών: πρώτα αναζήτηση λύσεων σε εθνικό επίπεδο και μετά ενδεχόμενη ευρωπαϊκή λύση με χρήση και του Προσωρινού Μηχανισμού Σταθερότητας (EFSF). Αλλωστε, οι εκτιμήσεις επιμένουν ότι θα χρειαστούν περίπου 150 – 200 δισ. ευρώ για την επανακεφαλαιοποίηση των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Ωστόσο κοινοτικές πηγές υπογραμμίζουν ότι ο συμβιβασμός δεν θα είναι εύκολος. Ο EFSF δεν μπορεί να σώσει όλες τις τράπεζες, ενώ «και η Γαλλία παραμένει διστακτική. Η παροχή βοήθειας στις τράπεζες θα μπορούσε να στοιχίσει στη Γαλλία την αξιολόγηση AAA για τα κρατικά της ομόλογα. Αυτή η απόφαση», συμπληρώνουν, «θα ήταν πολύ επώδυνη για τον Σαρκοζί»

Η ΑΠΟΦΑΣΗ
ενός «κούρεματος» θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις γαλλικές επιφυλάξεις όσο και τις ανησυχίες του απερχόμενου προέδρου της ΕΚΤ Ζαν-Κλοντ Τρισέ

Ο ΝΙΚΟΛΑ Σαρκοζί και η Ανγκελα Μέρκελ θα αναζητήσουν σήμερα τη γεφύρωση των διαφορών τους, ώστε να βρουν κοινά αποδεκτή λύση για την αναθεώρηση της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου

«Το κούρεμα» και τα χρονοδιαγράμματα

Οι δύο ηγέτες ετοιμάζονται για την πρώτη και ίσως τελευταία οργανωμένη αναδιάρθρωση στην ευρωζώνη. Πληροφορίες από τις Βρυξέλλες επιμένουν ότι η Γερμανία έχει ζητήσει από ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων να προστοιμάσει σειρά σεναρίων για «κούρεμα» του ελληνικού χρέους πέραν του 21%

προεδρικών εκλογών το 2012, έπειτα από την απώλεια του ελέγχου της Γερουσίας και την κατάρ-

Γερμανικός εκβιασμός στις τράπεζες

«Όσο μεγαλύτερο το «κούρεμα» τόσο μεγαλύτερη

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ
Μ. ΣΠΙΝΟΥΡΑΚΗΣ

«Δύο κρίσεις σε συσκευασία μιας» αντιμετωπίζει η Ευρώπη κατά την καγκελάρια Ανγκελα Μέρκελ, η οποία στην παρέμβασή της στο Κολλέγιο των Επιτρόπων άφησε, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, να εννοηθεί ότι όσο μεγαλύτερο είναι το «κούρεμα» του ελληνικού χρέους που θα αποδεχθούν οι τράπεζες τόσο σημαντικότερη θα είναι η ανακεφαλαιώσή τους με δημόσια κεφάλαια.

Ωστόσο το μείζον πρόβλημα εν προκειμένω είναι ότι ο γαλλογερμανικός άξονας δεν είναι πλέον εννομήν. Η διάσπαση απάντησε ανάμεσα στο Παρίσι και στο Βερολίνο είναι

«Το κούρεμα» και τα χρονοδιαγράμματα

Η Ανγκελα Μέρκελ είπε ότι η Ελλάδα αποτελεί «ειδική περίπτωση», ενώ η Ιρλανδία και η Πορτογαλία τα καταφέρνουν. «Αυτό είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο» τονίζει κοινοτική πηγή

πηρέαστη τη Γερμανία. Είναι όμως και ο φόβος απρόβλεπτων περιστατικών. Προσφάτως

πλέον σαφής και οφείλεται σε λόγους τόσο οικονομικούς όσο και πολιτικούς. Κατά τη Γαλλία ο υφιστάμενος Μηχανισμός Οικονομικής Σταθερότητας (EFSF) θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση του τραπεζικού ζητήματος ενισχύοντας με κονδύλια του την κεφαλαιακή βάση ευρωπαϊκών τραπεζών. Με τον τρόπο αυτόν η συμβολή του γαλλικού κράτους στην επιχείρηση διάσωσης ορισμένων γαλλικών τραπεζών θα είναι σχετικά περιορισμένη και δεν θα διακυβευθούν τα περιθώρια τρία Α με τα οποία οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης «επικρίνουν» άριστη την πιστολητική ικανότητα της Γαλλίας. Σε πε-

ρίπτωση απώλειας της αξιολόγησης AAA, είναι βέβαιο ότι θα συγκρατηθούν σημαντικά οι ελπίδες του Νικολά Σαρκοζί για επικράτηση στις προεδρικές εκλογές του 2012.

Από την άλλη πλευρά, η Γερμανία, της οποίας οι τράπεζες είναι σαφώς λιγότερο εκτεθειμένες σε κρατικά ομόλογα της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Νότιας Ευρώπης, θεωρεί ότι η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης σμένων γαλλικών τραπεζών θα είναι

«Το κούρεμα» και τα χρονοδιαγράμματα

Η Ανγκελα Μέρκελ είπε ότι η Ελλάδα αποτελεί «ειδική περίπτωση», ενώ η Ιρλανδία και η Πορτογαλία τα καταφέρνουν. «Αυτό είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο» τονίζει κοινοτική πηγή

πηρέαστη τη Γερμανία. Είναι όμως και ο φόβος απρόβλεπτων περιστατικών. Προσφάτως

πλέον σαφής και οφείλεται σε λόγους τόσο οικονομικούς όσο και πολιτικούς. Κατά τη Γαλλία ο υφιστάμενος Μηχανισμός Οικονομικής Σταθερότητας (EFSF) θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση του τραπεζικού ζητήματος ενισχύοντας με κονδύλια του την κεφαλαιακή βάση ευρωπαϊκών τραπεζών. Με τον τρόπο αυτόν η συμβολή του γαλλικού κράτους στην επιχείρηση διάσωσης ορισμένων γαλλικών τραπεζών θα είναι σχετικά περιορισμένη και δεν θα διακυβευθούν τα περιθώρια τρία Α με τα οποία οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης «επικρίνουν» άριστη την πιστολητική ικανότητα της Γαλλίας. Σε πε-

ρίπτωση απώλειας της αξιολόγησης AAA, είναι βέβαιο ότι θα συγκρατηθούν σημαντικά οι ελπίδες του Νικολά Σαρκοζί για επικράτηση στις προεδρικές εκλογές του 2012.

Από την άλλη πλευρά, η Γερμανία, της οποίας οι τράπεζες είναι σαφώς λιγότερο εκτεθειμένες σε κρατικά ομόλογα της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Νότιας Ευρώπης, θεωρεί ότι η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης σμένων γαλλικών τραπεζών θα είναι

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Ανάκτηση της χαμένης εμπιστοσύνης για να μείνουμε στο ευρώ

Στη διάρκεια των τελευταίων μηνών κυοφορούνται εναλλακτικά σχέδια αντιμετώπισης του προβλήματος του ελληνικού χρέους. Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται στο εσωτερικό της ευρωζώνης εστιάζεται στα εξής:

Του
ΠΑΝΝΟΥ
ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Πρώτον, στην αμφισβήτηση της ικανότητας της Ελλάδας να βάλει τάξη στα οικονομικά της και να επιτύχει τους στόχους που από κοινού έχουν τεθεί στις δανειακές συμβάσεις. Οι αστοχίες και οι καθυστερήσεις δημιουργούν φόβο συνεχούς εξάρτησης από τα ευρωπαϊκά ταμεία διάσωσης.

Δεύτερον, στην επίγνωση ότι τα περιθώρια πρόσθετου δανεισμού της Ελλάδας, πέρα από τα ποσά που συμφωνήθηκαν στις 21 Ιουλίου, είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη.

Η διαμόρφωση αυτών των δεδομένων προσδιορίζει την κατεύθυνση της προσπάθειας που θα αναληφθεί. Σε ό,τι αφορά το ελληνικό ζήτημα, ο προαναπολογισμός είναι η αναδιάρθρωση του χρέους πολύ πέραν των ορίων της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα που συμφωνήθηκε στις 21 Ιουλίου (κούρεμα 21%).

Η αναδιάρθρωση του χρέους παρουσιάζεται, για λόγους ωραιοποίησης, με πολλούς εναλλακτικούς τρόπους. Στην ουσία, όμως, αποδίδεται με μία λέξη: χρεοκοπία – δηλαδή, αδυναμία εξόφλησης δανειακών υποχρεώσεων. Το τίμημα είναι ο σημαντισμός της χώρας και η αποκοπή για μεγάλο χρονικό διάστημα από τις διεθνείς αγορές. Η Αργεντινή, δέκα χρόνια μετά τη χρεοκοπία, δεν μπορεί να δανειστεί.

Επιπλέον, για μια χώρα που μετέχει σε μια νομισματική ένωση προστίθεται ο κίνδυνος εξόδου, με μεγάλη υποτίμηση του νέου εθνικού νομίσματος. Ενδεχόμενη αποχώρηση της Ελλάδας από το ευρώ ύστερα από χρεοκοπία δεν θα γίνει με πολιτική απόφαση της ευρωζώνης αλλά θα επιβληθεί από τις αγορές στην περίπτωση που προκληθεί φυγή κεφαλαίων, κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και μεγάλη κάμψη της πραγματικής οικονομίας.

Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, η αποχώρηση μιας χώρας από το ευρώ μπορεί να εξελιχθεί σε ντόμινο οδηγώντας σε διάλυση τη νομισματική ένωση.

Η δυνατότητα της ευρωζώνης να ελέγξει τις αντιδράσεις των αγορών εξαρτάται εν μέρει από την ετοιμότητα να στηρίξει τις ελληνικές τράπεζες, που θα υποστούν απώλειες κεφαλαίου λόγω μεγάλου κουρέματος (50%-60%) των ομολόγων. Η αυξημένη ευελιξία του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), που συμφωνήθηκε

στις 21 Ιουλίου, θα συμβάλει σε αυτή την κατεύθυνση. Κρίσιμη σημασία όμως έχει η προώθηση της δημοσιονομικής ένωσης. Στοιχεία αυτής της προσπάθειας είναι η ενίσχυση των πόρων του EFSF, η έκδοση ευρωομολόγων, η σύσταση θέσης ευρωπαϊού υπουργού Οικονομικών και η ενίσχυση των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ώστε να ενεργεί ως δανειστής εσχάτης ανάγκης.

Η δημοσιονομική ένωση είναι αναγκαία για να αποκατασταθεί η κλονισμένη εμπιστοσύνη των αγορών στη βιωσιμότητα της ευρωζώνης. Όσο δεν αντιμετωπίζεται ο συστημικός κίνδυνος, γεγονός όπως η χρεοκοπία μιας χώρας-μέλους της Ένωσης δημιουργούν αφορμές για νέες κερδοσκοπικές επιθέσεις.

Σήμερα δεν φαίνεται να συγκεντρώνονται οι προϋποθέσεις για θεσμικές αλλαγές μεγάλης εμβέλειας. Η προθυμία της Γερμανίας, αδύναμες πολιτικές ηγεσίες σε άλλες χώρες, καθώς και η πολυδιάσπαση των θεσμών της ευρωζώνης συνθέτουν ένα πλαίσιο αναποδοτιστικότητας, δημιουργώντας κλίμα αβεβαιότητας και ανασφάλειας.

Σε αυτό το περιβάλλον ενδεχόμενη χρεοκοπία της Ελλάδας δεν θα είναι εύκολο να ελεγχθεί. Για την εξασφάλιση της παραμονής της χώρας στο ευρώ πρέπει είτε να αποτραπεί η χρεοκοπία είτε, σε περίπτωση που καταστεί αναπόφευκτη, να πραγματοποιηθεί σε περιορισμένη και εθελοντική βάση κατά το πρότυπο της ισχύουσας συμφωνίας για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Δεν πρέπει να προσομοιωθεί με στάση πληρωμών, που μπορεί να εκληφθεί από τις αγορές ως μη συμβατή με τη συμμετοχή στο ευρώ, προκαλώντας κερδοσκοπικές επιθέσεις.

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων προϋποθέτει την ανάκτηση της χαμένης εμπιστοσύνης στην ικανότητα της Ελλάδας να εξυγιάσει και να ανρθώσει την οικονομία της. Λειτουργώντας στο ίδιο δοκιμασμένο περιβάλλον όπως η χώρα μας, η Ιρλανδία, η Ισπανία, ακόμη και η Πορτογαλία, κατόρθωσαν να περιορίσουν τον κίνδυνο χρεοκοπίας, υλοποιώντας κατά γράμμα τις προγραμματικές δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει.

Για εμάς δεν αρκεί πλέον η πλήρης εφαρμογή των συμφωνιών. Επιδίδεται να ξεπεράσουμε τους στόχους προκαλώντας θετική έκπληξη στις αγορές.

Η κατεύθυνση της αναγκαίας προσπάθειας είναι πλέον κοινά αποδεκτή. Πρέπει να μειωθεί το μέγεθος του κράτους και παράλληλα να αναδιοργανωθεί η λειτουργία του ώστε να αναβαθμιστεί η προσφορά στον πολίτη. Το εγχείρημα είναι εξαιρετικά δύσκολο, αν ληφθεί υπόψη ότι ανατρέπει αντιλήψεις και εκτεταμένα δεκαετή. Πρέπει όμως να πετύχει η προσπάθεια. Είναι ζήτημα επιβίωσης της οικονομίας. Χρειάζεται σχέδιο, αποτελεσματικότητα και επιμονή. Είναι μακρύς και δύσβατος ο δρόμος για την κυβέρνηση και τη χώρα.

Ο κ. Γιάννης Παπαντωνίου είναι πρόεδρος του Κέντρου Ερευνών Προεδρευτικής Πολιτικής, πρώην υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.

Στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και στην Ουάσιγκτον η πολιτική τάξη της χώρας μας έχει χάσει κάθε αξιοπιστία

«Οι έλληνες πολιτικοί είναι αναξιόπιστοι»

Κυβέρνηση και αντιπολίτευση είναι κατώτερες των περιστάσεων, εκτιμούν ξένοι πολιτικοί και διπλωμάτες

Το πολιτικό σύστημα στην Ελλάδα νοσεί σοβαρά. Η κυβέρνηση έχει διαχωριστεί σε βιλαέτια. Ορισμένοι υπουργοί έχουν αρχίσει να κρυφοκοιτάζουν, ή ακόμη και να προετοιμάζονται, για την επόμενη ημέρα, χωρίς να αντιλαμβάνονται την κρισιμότητα των στιγμών. Την ίδια στιγμή, η αξιωματική αντιπολίτευση λειτουργεί εγωιστικά. Τοποθετεί την παραταξιακή της ευδαιμονία πάνω από το μέλλον της χώρας.

Αυτό είναι το συμπέρασμα στο οποίο έχουν πλέον καταλήξει στελέχη της τρόικας στην Ουάσιγκτον, αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στις Βρυξέλλες, καθώς και ξένοι διπλωμάτες στην Αθήνα.

Όπως λένε οι άνθρωποι αυτοί, η σημερινή πολιτική τάξη δεν έχει, στη συντριπτική της πλειοψηφία, ούτε τη συνείδηση για να αντιληφθεί ούτε τα κότσια για να υλοποιήσει το μέγεθος της προσαρμογής που απαιτείται για να διασωθεί η Ελλάδα ή ακόμη και να παραμείνει στην ευρωζώνη. Ήδη σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες έχει ξεκινήσει η αναζήτηση προσώπων νέων και άφθαρτων από διάφορους χώρους που θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια σύγχρονη πολιτική ελίτ. Αυτή, σε συνδυασμό με καταξιωμένους τεχνοκράτες, θα μπορούσε, επιμένουν οι πληροφορίες, να δημιουργήσει το όχημα που θα σύρει την Ελλάδα προς τα εμπρός, έξω από τη «λάσπη της χρεοκοπίας».

«Είναι τέτοια η έλλειψη εμπιστοσύνης που ό,τι και να πει κάποιος υπουργός ουδείς τον πιστεύει» ση-

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ πολιτική τάξη δεν μπορεί, κατά τις εκτιμήσεις πολλών ξένων πολιτικών, να φέρει σε πέρας το σχέδιο που απαιτείται για να διασωθεί η χώρα

μειώνουν προς «Το Βήμα» κοινοτικές πηγές. «Η χαρακτηριστικότερη περίπτωση είναι οι προβλέψεις για τον προϋπολογισμό του 2012. Ο υπουργός Οικονομικών μπορεί να προϋπολογίσει ό,τι θέλει και εμείς αρχικά να συμφωνήσουμε. Αυτό δεν λέει τίποτα, διότι ουδείς γνωρίζει, ούτε καν ο ίδιος, αν οι φόροι που επιβάλλονται θα εισπραχθούν ή αν οι περικοπές που υπόσχεται θα υλοποιηθούν. Και ας μη μιλήσουμε για την εργασιακή εφεδρεία» εξηγούν οι ίδιες πηγές.

Δεν είναι όμως μόνο οι δυσκολίες του κ. Ευ. Βενιζέλου. Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης απογοήτευσε μεν τους εταίρους του σε ορισμένες

περιπτώσεις – μιλώντας «σαν δικηγόρος σε μηχανικούς» (σ.σ.: στα αγγλικά η φράση είναι «like a lawyer to engineers») σύμφωνα με έκφραση γνώστη του παρασκηνίου – αλλά οι ευθύνες δεν μπορούν να βαρύνουν μόνο αυτόν.

«Όλοι οι κορυφαίοι υπουργοί είναι αόρατοι. Σκέφτονται μόνο το ενδεχόμενο εκλογών και τη δική τους επιβίωση. Εδώ όμως μιλάμε για κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η επόμενη ημέρα είναι πολύ μακριά. Δεν είναι δυνατόν να προσφέρουν ευρωπαϊκές χώρες βοήθεια σε επίπεδο εμπειρογνομόνων και οι υπουργοί να τους ονομάζουν» τονίζει δι-

πλωμάτης μικρής, αλλά πολύ σημαντικής εντός του πυρήνα της ευρωζώνης, χώρας.

Φυσικά, το περιστατικό αυτό δεν επαρκεί για να περιγράψει την κατάσταση. Ξένες διπλωματικές πηγές αμφισβητούν πλέον την ίδια την ικανότητα του κ. Γ. Παπανδρέου να υλοποιήσει αυτά για τα οποία δεσμεύεται δημοσίως όταν εμφανίζεται σε fora όπως πρόσφατα στο Βερολίνο.

«Ο Έλληνας Πρωθυπουργός λέει όλα όσα κάποιος θα ήθελε να ακούσει. Αυτά όμως δεν περνούν πια. Οι καλές προθέσεις δεν πείθουν. Η τρόικα έχει εντοπίσει τις δυσλειτουργίες που στην αρχή δεν μπορούσε να

δει. Δεν φανταζόταν άλλωστε πόσο διαλυμένη ήταν η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα, ούτε την έκταση της διαφθοράς και την όσμωση του κράτους με τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα. Η εργασιακή εφεδρεία και ο τρόπος που το ΠΑΣΟΚ και η ΝΔ χειρίστηκαν το ζήτημα διέλυσαν τις όποιες αυταπάτες» σημειώνουν χαρακτηριστικά.

Το πρόβλημα για τον Πρωθυπουργό, τονίζουν άριστα ενημερωμένες πηγές, είναι ότι έχει αρχίσει να χάνει ερείσματα και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Το «φωτοστέφανο» του μεταρρυθμιστή έχει αρχίσει να ξεθωριάζει σύμφωνα με την περιγραφή έγκυρου παρατηρητή των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Η ανησυχία καθίσταται βαθύτερη καθώς λείπουν οι εναλλακτικές λύσεις. Τόσο οι Ευρωπαίοι όσο και οι Αμερικανοί εκφράζουν σοβαρές αμφιβολίες για την ικανότητα του κ. Αντ. Σαμαρά να χειριστεί το βαρύ φορτίο της σημερινής κρίσης. Αυτό απεδείχθη άλλωστε και στην τελευταία συνάντησή του με τους επικεφαλής της τρόικας όταν ο πρόεδρος της ΝΔ εμφανίστηκε και πάλι αρνητικός στο σενάριο της συναίνεσης.

«Η εμμονή του στην επαναδιαπραμάτευση του μνημονίου έχει εξοργίσει πολλούς» τονίζει στο «Βήμα» πηγή της τρόικας. «Μοιάζει να μην καταλαβαίνει τι διακυβεύεται στην Ελλάδα. Τοποθετεί το κομματικό συμφέρον πάνω από το εθνικό» προσθέτουν.

ΑΓΓ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΜΗ

Τρόμος χωρίς τέλος

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΨΗ

Καθώς πλησίαζε το τέλος του πολέμου και η Γερμανία βρισκόταν στο έλεος των σοβιετικών και των συμμαχικών στρατευμάτων, πολλοί Γερμανοί έλεγαν ότι είναι καλύτερο ένα σύντομο τέλος βουτηγμένο στον τρόπο παρά ένας τρόμος δίχως τέλος. Εξήντα έξι και πλέον χρόνια μετά κινδυνεύουμε και εμείς να ζήσουμε τον τρόπο χωρίς τέλος.

Το χειρότερο; Οι εξελίξεις μοιάζει να συντελούνται ερήμην της ελληνικής κυβέρνησης. Όπως αποκαλύφθηκε από ξένα μέσα ενημέρωσης, η συμφωνία της 21ης Ιουλίου περίπου ανακοινώθηκε στην ελληνική αντιπροσωπεία. Το ίδιο μοιάζει να συμβαίνει σήμερα. Η κυρία Μέρκελ και η ηγεσία της ευρωζώνης μιλούν πλέον ανοιχτά για κούρεμα 50%, η κυβέρνηση ωστόσο βρίσκεται στο σκοτάδι καθώς δεν έχει την παραμικρή ιδέα για το πώς αυτό θα συμβεί.

Γιατί το κούρεμα θα πρέπει να το

Η σοβαρότερη ανησυχία έχει να κάνει με το αν το κούρεμα θα είναι το τέλος ή απλώς η αρχή ενός νέου γύρου πιέσεων για να βγούμε από το ευρώ

θεωρούμε σχεδόν βέβαιο. Δεν είναι απλώς ότι το λένε, είναι και ότι γίνονται όλες οι προπαρασκευαστικές κινήσεις με την περίφημη «επανακεφαλαιοποίηση» των ευρωπαϊκών τραπεζών, τη δημιουργία δηλαδή του απαιτούμενου μαξιλαριού ώστε να απορροφήσουν τις ζημιές από τα ελληνικά ομόλογα.

Ως εδώ καλά. Όλοι συμφωνούν ότι κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις μια τέτοια διαγραφή του χρέους θα μπορούσε να αποτελέσει μια νέα αρχή για την Ελλάδα. Θα ελαφρύνει τον προϋπολογισμό και θα καταστήσει μακροπρόθεσμα βιώσιμο το χρέος. Δυστυχώς κανείς στο κυβερνητικό επιτελείο δεν έχει ιδέα για το αν θα ικανοποιηθούν οι προϋποθέσεις αυτές. Θα καλυφθούν οι ανάγκες των ταμείων και των ελληνικών τραπεζών και πώς; Τα κεφάλαια που απαιτούνται είναι τεράστια – ίσως και 40 δισ. – και όλες οι τράπεζες θα γίνουν ουσιαστικά

κρατικές γιατί η ενίσχυσή τους θα γίνει με αντάλλαγμα μετοχές. Τι θα σημαίνει αυτό; Και τι συνέπειες θα έχει αν το κούρεμα θεωρηθεί «πιστωτικό γεγονός», αν δηλαδή χρεοκοπήσουμε και επισήμως;

Προφανώς θα πρέπει να προηγηθούν εξαιρετικά δύσκολες και τεχνικά περίπλοκες διαπραγματεύσεις. Είμαστε όμως έτοιμοι για κάτι τέτοιο; Ως σήμερα το οικονομικό επιτελείο, παρά το ότι ο κ. Βενιζέλος του προσέδωσε πολιτικό κύρος, δέχεται δριμύτατες επικρίσεις για την επάρκεια και τις επιδόσεις του σε όλους τους τομείς.

Η σοβαρότερη ανησυχία ωστόσο έχει να κάνει με τον προβληματισμό ορισμένων στην κυβέρνηση για το αν το κούρεμα θα είναι το τέλος ή απλώς η αρχή ενός νέου γύρου που θα καταλήξει, όπως φοβούνται, σε πιέσεις για να βγούμε από το ευρώ. Η πορεία των πραγμάτων ως σήμερα δεν θα πρέπει

να μας καθησυχάζει. Οι βεβαιότητες και οι υποσχέσεις – εμείς φυσικά τους δίνουμε τα προσχήματα με τις καθυστερήσεις και τις παλινωδίες μας – ανατρέπονται η μία μετά την άλλη. Κανείς, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποκλείσει το «αδιανόητο».

Αν έτσι έχουν τα πράγματα – και ποιος μπορεί να πάρει την ευθύνη να αγνοήσει ένα τέτοιο ενδεχόμενο –, τότε όλα όσα συζητάμε σήμερα, το μνημόνιο, η τρόικα, το Μεσοπρόθεσμο, αποτελούν ένα μέρος μόνο του προβλήματος. Στην πραγματικότητα, αυτό που απαιτείται είναι μια εθνική στρατηγική για την παραμονή μας στο ευρώ. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται: την κινητοποίηση, δηλαδή, όλων των δυνάμεων που μπορεί να την υποστηρίξουν τόσο σε κυβερνητικό όσο και σε τεχνοκρατικό επίπεδο.

Τίποτα λιγότερο δεν είναι αρκετό!

Ο Ρούντολφ Χίκελ είναι από τους γνωστότερους οικονομολόγους της Γερμανίας. Ως οπαδός του Κέινς, ο 69χρονος επιστήμονας βρίσκεται σε συνεχή σύγκρουση με τους εκπροσώπους της νεοφιλελεύθερης σκέψης. Αυτό συνέβη και στο θέμα της Ελλάδας. Ήδη από τον Μάρτιο του 2010, όταν ξέσπασε η ελληνική κρίση, ήρθε σε

οξεία αντιπαράθεση τόσο με την πολιτική της κυβέρνησης Μέρκελ όσο και με εκείνους τους ομοτέχνους του που θεωρούν την άγρια λιτότητα το μοναδικό ελιξίριο της κρίσης. Ο ίδιος, αντίθετα, υποστηρίζει ότι ο μόνος δρόμος για την έξοδο από τη μιζέρια είναι, πρώτον, ένα γερό «κούρεμα» του ελληνικού χρέους εις βά-

ρος των πιστωτών και, δεύτερον, η ανάπτυξη, τόσο με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και με ξένες επενδύσεις - άποψη που παρουσίασε ήδη σε εκατοντάδες άρθρα και τηλεοπτικά talk shows, καθώς και σε πρόσφατη ειδική ημερίδα της Επιτροπής Προϋπολογισμού του γερμανικού Κοινοβουλίου.

Αποφάσεις

Χρεοκοπία ή αναβολή;

Η ελληνική οικονομία είναι στην Εντατική. Τα ψωμιά της είναι λιγοστά, οι μέρες της μετρημένες. Η χρεοκοπία χτυπάει ήδη την πόρτα της. Και ο μόνος που κάνει ότι δεν ακούει, είναι η επίσημη Αθήνα.

Τα παραπάνω δεν τα λένε πλέον μόνο οι οικονομικοί αναλυτές, αλλά και οι περισσότεροι ευρωπαίοι πολιτικοί - συμπεριλαμβανομένων των υπουργών Οικονομικών της ευρωζώνης, οι οποίοι αφιέρωσαν στην τελευταία συνάντησή τους στο Λουξεμβούργο δίωρη συζήτηση στο θέμα.

Η αλλαγή στάσης δεν ήρθε τυχαία. Είναι αποτέλεσμα της εμβάθυνσης δύο αλληλένδετων κρίσεων - από τη μία, της ελληνικής οικονομίας, από την άλλη, των ευρωπαϊκών τραπεζών. Οι ευρωπαίοι ηγέτες αρχίζουν να ξαναλογαριάζουν. Και ο νέος λογαριασμός αποφέρει ότι η σωτηρία των τραπεζών θα ήταν φτηνότερη από εκείνη της Ελλάδας.

Αυτό προμηνύει ότι τυχόν χρεοκοπία θα είναι εις βάρος της Ελλάδας, όχι των πιστωτών της.

Παρ' όλα αυτά οι αποφάσεις δεν είναι ειλημμένες. Και αυτό επειδή μια χώρα δεν είναι απλή επιχείρηση. Η τελευταία θα μπορούσε, σε περίπτωση χρεοκοπίας, να διαλυθεί, μια χώρα όχι. Η Ελλάδα μπορεί να υποστεί μόνο μερική χρεοκοπία, και όχι πάντως να διαγραφεί από τον ευρωπαϊκό οικονομικό χάρτη. Τα προβλήματά της θα συνεχίσουν να ταλανίζουν τους ευρωπαίους εταίρους της. Επόμενο έτσι να μη θέλουν να τα ξαναβρουν, σε ακόμη πιο οξυμένη μορφή, μπροστά τους.

Ο δεύτερος λόγος που εμποδίζει την άμεση λήψη αποφάσεων είναι ο διαβόητος φόβος του «ντόμινο». Η διαπλοκή των τραπεζών στην Ευρώπη, όπως έδειξε την περασμένη εβδομάδα η περίπτωση της γαλλοβελγικής Dexia, είναι τόσο μεγάλη που έτσι και πέσει η μία θα πέσουν και οι άλλες. Ο ευρωπαϊκός παρεμβατισμός, παρ' όλο που έχει ενισχυθεί θεαματικά το τελευταίο διάστημα - όπως δείχνει η περίπτωση του ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας EFSF -, δεν αποτελεί προφανώς επαρκή εγγύηση ασφάλειας.

Όλα αυτά προδικάζουν συνέχιση της αναβλητικότητας και των ημιμέτρων. Μια «μεγάλη λύση υπέρ της Ευρώπης», έτσι όπως την αξιώνει ο συντηρητικός πρωτοστάτης της Χέλμουτ Κολ, δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Πιθανόν έτσι, το ελληνικό δράμα να συνεχιστεί χωρίς χρεοκοπία. Η Εντατική δεν έχει ημερομηνία λήξης. Και ο αριθμός των άπαιχτων πράξεων του είναι ακόμη μεγάλος.

Ν. ΧΕΙΛΑΣ

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΧΙΚΕΛ

Ο καθηγητής Οικονομολογίας στο Πανεπιστήμιο της Βρέμης θεωρεί λανθασμένη την πολιτική του Βερολίνου, ενώ εκτιμά ότι η επίσκεψη Ρέσλερ ήταν μόνο συμβολική, χωρίς ουσιαστική σημασία

«Κουτή η πολιτική της Μέρκελ»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
Ν. ΧΕΙΛΑ

■ Πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι το Βερολίνο προετοιμάζει την πτώχευση της Ελλάδας. Πόσο πιθανό θεωρείτε αυτό το ενδεχόμενο;

«Το πρόβλημα είναι ότι κανένας δεν λέει ανοιχτά τι εννοεί πτώχευση. Ο αντικαγκελάριος Ρέσλερ μάλιστα αντιστρέφει τελευταία τους όρους και μιλάει για «ενδυνάμωση» (Resolvenz) αντί για «πτώχευση» (Insolvenz). Πτώχευση με την κλασική έννοια του όρου σημαίνει ριζικό «κούρεμα» του ελληνικού χρέους. Αυτό καθορίζει ότι οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι άλλοι δανειστές της Ελλάδας θα υποχρεωθούν να παραιτηθούν από το 50% τουλάχιστον των απαιτήσεών τους. Το ελληνικό χρέος θα κατέβαινε έτσι από 390 δισ. ευρώ σήμερα σε 185 δισ. ευρώ, με αντίστοιχη μείωση του τοκοχρεολυσίου. Το δράμα είναι ότι η γερμανική κυβέρνηση δεν έχει το θάρρος να πει δημόσια ότι με την πτώχευση που επιδιώκει δεν εννοεί τέτοια διαγραφή του χρέους».

■ Τι ρόλο παίζουν σε αυτό οι τράπεζες και ο ευρωπαϊκός μηχανισμός στήριξης EFSF, ο οποίος έχει την απόλυτη υποστήριξή τους;

«Οι τραπεζίτες, με επικεφαλής τον Γιόζεφ Ακερμαν, είναι μανιωδώς εναντίον της υποχρεωτικής διαγραφής του 50% των χρεών τους. Στις 21 Ιουλίου αποδέχθηκαν να παραιτηθούν από το 21%, επειδή με αυτό, χάρη στις εγγυήσεις που πήραν, κέρδισαν και από πάνω. Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός στήριξης EFSF θα λειτουργήσει όμως αποτελεσματικά μόνο αν προηγηθεί η ριζική μείωση του ελληνικού χρέους. Αν δεν γίνει αυτό, ο μόνος κερδοσφόρος από αυτόν θα είναι οι τράπεζες, οι οποίες θα τον χρησιμοποιήσουν για να ανταλλάξουν τα «σκάρτα» ελληνικά ομόλογά τους με «υγιή» νέα».

■ Η διαφανόμενη αλλαγή στάσης του Βερολίνου οφείλεται, σύμφωνα με πολλούς αναλυτές, στο ότι η σωτηρία των τραπεζών θα αποβεί φθηνότερη από τη συνεχή στήριξη της Ελλάδας. Συμφωνείτε με αυτή την εκτίμηση;

«Ασφαλώς. Αλλά αν η Ανγκελα Μέρκελ είχε προχωρήσει στο «κούρεμα» την άνοιξη του 2010, οι δαπάνες για τη σωτηρία της Ελλάδας θα ήταν πολλαπλά μικρότερες».

■ Ζητείτε «κούρεμα» του χρέους κατά 50%. Αυτό όμως θα ήταν καταστροφικό για τις ελληνικές τράπεζες, οι οποίες διαθέτουν ελληνικά ομόλογα ύψους δεκάδων δισεκατομμυρίων.

«Αυτό είναι πραγματικό πρόβλημα. Αν μία τράπεζα μπορεί να αποδείξει πραγματικά ότι καταρρέει λόγω του «κουρέματος», θα έπρεπε να βοηθηθεί. Αυτό προϋποθέτει όμως ενδελεχή έρευνα των στοιχείων της, που συμπεριλαμβάνει τη δυνατότητα των μετό-

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΤΕΣ, με επικεφαλής τον Γιόζεφ Ακερμαν, είναι εναντίον της υποχρεωτικής διαγραφής του 50% των χρεών

χων της να αυξήσουν το μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας. Αν λοιπόν μετά το «κούρεμα» και την έρευνα διαπιστωθεί ότι μια τράπεζα χρειάζεται στήριξη, τότε θα πρέπει να την πάρει από το πακέτο σωτηρίας στο Λουξεμβούργο, το οποίο διαθέτει 20 δισ. ευρώ για την αναδιάρθρωση τέτοιων τραπεζών».

■ Έχετε κάνει δικούς σας υπολογισμούς για το συνολικό ποσό που χρειάζεται μια τέτοια αναδιάρθρωση;

«Συνολικά, γύρω στα 50 δισ. ευρώ».

■ Ποιες επιπτώσεις θα μπορούσε να έχει η πτώχευση για τους καταθέτες των ελληνικών τραπεζών;

«Μικρές. Μπορεί να γίνει «κούρεμα» χωρίς να επιβαρυνθούν σοβαρά οι μικροί καταθέτες. Και αυτό επειδή οι τράπεζες, συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών, μπορούν να πάρουν βοήθεια από τα ταμεία στήριξης. Καταλαβαίνω τους φόβους, αλλά αυτοί δεν είναι δικαιολογημένοι».

■ Πιστεύετε ότι η αναβολή για την εκταμίευση της έκτης δόσης και, κατ' ακολουθία, η έγκριση του δεύτερου πακέτου βοήθειας για την Ελλάδα οφείλονται στο γεγονός ότι το Βερολίνο και το Παρίσι ήθελαν να έχει προηγουμένως εγκριθεί ο EFSF, έτσι ώστε με τη βοήθειά του να μπορούν κατόπιν να περιστείλουν τις συνέπειες για τις

Μπορεί να γίνει «κούρεμα» χωρίς να επιβαρυνθούν σοβαρά οι μικροί καταθέτες. Και αυτό επειδή οι τράπεζες, συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών, μπορούν να πάρουν βοήθεια από τα ταμεία στήριξης

τράπεζες σε περίπτωση ελληνικής χρεοκοπίας;

«Χωρίς αμφιβολία. Η αναβολή οφείλεται όμως και σε έναν αθέμιτο πολιτικό υπολογισμό: Η Μέρκελ θέλει, πρώτον, να εξαναγκάσει με αυτήν σε ακόμη περισσότερες παραχωρήσεις την Αθήνα και, δεύτερον, να νομιμοποιήσει την πολιτική της, δείχνοντας στους γερμανούς φορολογούμενους ότι είναι σκληρή απέναντι στους απειθαρχούς Έλληνες. Περιττό να πω ότι μακροοικονομικά αυτό είναι παρανοϊκό, αφού η αυξανόμενη λιτότητα έχει κατα-

στροφικές συνέπειες για την Ελλάδα. Πρόκειται για αντιφατική, ή μάλλον για κουτή πολιτική, επειδή έτσι αυξάνεται και το γερμανικό κόστος για την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας».

■ Οι υπουργοί Οικονομικών της ευρωζώνης εξετάζουν τις δυνατότητες

αύξησης της αποτελεσματικότητας του EFSF μέσω, μεταξύ άλλων, της μετατροπής του σε τράπεζα. Είναι ρεαλιστική μια τέτοια μετατροπή;

«Σίγουρα. Η μετατροπή θα γίνει. Αυτό θα είναι όμως και η ομολογία ότι τα χρήματα που μπήκαν στον EFSF δεν φθάνουν. Αρκούν ίσως για την Ελλάδα, όχι όμως για την Ιταλία, που είναι ο επόμενος υποψήφιος για χρεοκοπία».

■ Ο αντικαγκελάριος Ρέσλερ επισκέφθηκε τις προάλλες την Αθήνα για να παρουσιάσει το νέο «σχέδιο Μάρσαλ» για την Ελλάδα. Για άμεσες μεγάλες επενδύσεις δεν έγινε όμως λόγος. Είχε παρ' όλα αυτά νόημα το ταξίδι;

«Δεν νομίζω. Ήταν περισσότερο ένα ταξίδι καλής θέλησης, με συμβολικό χαρακτήρα. Μια συνάντηση ελλήνων και γερμανών εμπειρογνομόνων θα ήταν χρησιμότερη. Η βασική ιδέα πάντως, ότι πρέπει να γίνουν ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα και ότι γι' αυτό θα πρέπει να αρθούν τα γραφειοκρατικά εμπόδια, είναι σωστή. Η χώρα χρειάζεται πλήρη εκσυγχρονισμό των υποδομών της».

■ Ένα από τα 16 σημεία του προγράμματος του κ. Ρέσλερ προβλέπει την εγκατάσταση ειδικών οικονομικών ζωνών για το ξένο κεφάλαιο στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει έτσι κίνδυνος, ύστερα από τον δημοσιονομικό τομή, να μετατραπεί και η ιδιωτική οικονομία της σε προτεκτοράτο;

«Απολύτως. Πρόκειται για αποικιοκρατία νέου τύπου. Σε τέτοιους θυλάκους δεν λειτουργεί το κανονικό οικονομικό δίκαιο, ενώ καταργείται ουσιαστικά η εργατική νομοθεσία. Ετσι δημιουργούνται, στο πλαίσιο μιας εξαθλιωμένης οικονομίας, νησίδες, οι οποίες είναι επικερδείς μόνο για ξένους κεφαλαιούχους. Είμαι κατηγορηματικά εναντίον».

Εκτόνωση της κρίσης χρέους της ευρωζώνης με την έκδοση πανευρωπαϊκών ομολόγων τα οποία θα υποκαταστήσουν τα σημερινά ομόλογα υπερ-χρεωμένων χωρών προτείνουν εννέα οικονομολόγοι-καθηγητές πανεπιστημίων και business schools, μεταξύ αυτών και ο Έλληνας κ. Δ. Βαγιανός, καθη-

γητής Χρηματοοικονομικών στη London School of Economics. Με τον μηχανισμό που προτείνουν τα εθνικά χρέη των μελών της ευρωζώνης μπαίνουν σε ένα ευρωπαϊκό ταμείο, σε αναλογία με το ΑΕΠ τους, και στη συνέχεια το ταμείο αυτό θα εκδώσει ένα ομόλογο που το ονομάζουν EuropeanSafeBond.

Αυτό το ομόλογο θα αντικατοπτρίζει τον μέσο όρο πιστωτικού κινδύνου στην ευρωζώνη που είναι χαμηλός και ως εκ τούτου θα θεωρείται ασφαλές. Τα παλαιά χρέη δεν εξαφανίζονται, αλλά θα αποπληρωθούν σε εύθετο χρόνο στο κοινό ταμείο και όχι απευθείας στους πιστωτές.

Δ. ΒΑΓΙΑΝΟΣ

Καθηγητής Χρηματοοικονομικών στη London School of Economics

«Η λύση των “SafeBonds”»

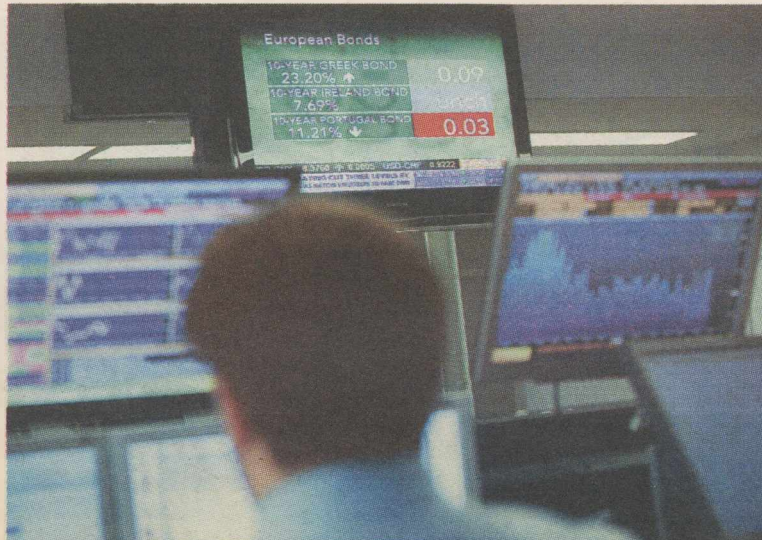
Μεταφέρουν το βάρος της αποπληρωμής των κρατικών χρεών σε ένα κοινό ευρωπαϊκό ταμείο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥ

Όπως τονίζει ο κ. Βαγιανός, τα EuropeanSafeBonds έχουν τρία μεγάλα πλεονεκτήματα. Πρώτον, συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος της ευρωζώνης και στην αποφυγή μελλοντικών κρίσεων. Δεύτερον, μειώνουν το μέσο κόστος δανεισμού των χωρών της ευρωζώνης, δημιουργώντας ένα ασφαλές πανευρωπαϊκό ομόλογο που μπορεί να ανταγωνιστεί τα αμερικανικά ως παγκόσμιο αποθεματικό. Τρίτον, είναι πολιτικά εφικτά.

■ **Πώς συμβάλλει η πρότασή σας στην επίλυση του προβλήματος χρηματοδότησης που αντιμετωπίζει η Ελλάδα;**

«Ένας λόγος για τον οποίο η Ελλάδα συσώρευσε μεγάλα χρέη ήταν ότι οι τράπεζες δεν είχαν τα κατάλληλα κίνητρα να στραφούν σε ομόλογα πιο ασφαλών χωρών. Έτσι οι ελληνικές τράπεζες είχαν επενδύσει δυσανάλογα μεγάλο μέρος του χαρτοφυλακίου τους σε ελληνικά ομόλογα. Όταν ήρθε η κρίση, τα προβλήματα φερεγγυότητας του Δημοσίου μεταφέρθηκαν στις τράπεζες μέσω της μείωσης της αξίας των ομολόγων. Και αντίστροφα, τα προβλήματα φερεγγυότητας των τραπεζών επέτειναν αυτά του Δη-

ΤΑ EUROPEAN-SAFEBONDS ΛΕΕΙ Ο Κ. Δ. ΒΑΓΙΑΝΟΣ (ΜΙΚΡΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ), ΘΑ ΜΕΙΩΣΟΥΝ ΤΟ ΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ΑΣΦΑΛΕΣ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΜΟΛΟΓΟ

Η προοπτική

«Απαραίτητο ένα μεγαλύτερο “κούρεμα”»

■ Είναι βιώσιμο το ελληνικό χρέος;

«Σύμφωνα με την αρχική πρόβλεψη του μνημονίου, το ελληνικό χρέος ήταν βιώσιμο και θα μπορούσε να αποπληρωθεί σταδιακά, σε ορίζοντα 30ετίας, με την πραγματοποίηση βαθιών μεταρρυθμίσεων. Αυτή η πρόβλεψη θεωρητικά ήταν σωστή. Δυστυχώς όμως το χρέος έχει αρχίσει να αποκτά μια ανεξέλεγκτη δυναμική,

καθώς δεν σημειώνεται επαρκής πρόοδος με τις μεταρρυθμίσεις (απελευθέρωση αγορών, λογοδοσία και κίνητρα στο Δημόσιο κτλ.). Ένα “κούρεμα” του χρέους μεγαλύτερο από αυτό που έχει συμφωνηθεί στις 21 Ιουλίου αρχίζει να φαίνεται απαραίτητο. Θα ήταν καλό ένα τέτοιο “κούρεμα” να γίνει σταδιακά και να συνταχθεί με πρόοδο με τις διαρθρωτικές αλλαγές».

μοσίου, καθώς το Δημόσιο έπρεπε να εγγυηθεί τις καταθέσεις στις τράπεζες και ταυτόχρονα είχε χα-

μηλότερα φορολογικά έσοδα εξαιτίας της ύφεσης, στην οποία είχε συμβάλει και η μείωση του τραπε-

ζικού δανεισμού. Η πρότασή μας δίνει στις τράπεζες τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να έχουν επαρκή δια-

σπορά χαρτοφυλακίου σε όλες τις χώρες της ευρωζώνης».

■ **Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μειώσει και το κόστος δανεισμού των χωρών της ευρωζώνης;**

«Ναι, γιατί η κρίση έχει δημιουργήσει μια τεράστια ζήτηση για ασφαλείς επενδύσεις. Η ζήτηση αυτή προς το παρόν έχει ωφελήσει λίγες μόνο χώρες, όπως τη Γερμανία, των οποίων τα ομόλογα οι επενδυτές θεωρούν ως πολύ ασφαλή. Αν η ζήτηση στραφεί όμως στα ασφαλή ομόλογα που προτείνουμε, αυτό θα μπορούσε να ωφελήσει πολύ περισσότερες χώρες της ευρωζώνης, όπως π.χ. την Ιταλία και την Ισπανία».

■ **Είναι τα EuropeanSafeBonds ευρωομόλογα;**

«Όχι, και αυτό είναι κατά τη γνώμη μας ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα. Τα ευρωομόλογα απαιτούν κοινές εγγυήσεις μεταξύ των χωρών, κάτι το οποίο είναι πολιτικά πολύ δύσκολο. Τα EuropeanSafeBonds δεν απαιτούν. Μια χώρα θα μπορεί να χρεοκοπήσει χωρίς να πρέπει άλλες χώρες να καλύψουν τα χρέη της. Τις απώλειες θα τις υποστούν οι επενδυτές που κατέχουν το τμήμα χαμηλής ασφάλειας του πακέτου. Κάποιοι επενδυτές θα δεχθούν να αγοράσουν το τμήμα χαμηλής ασφάλειας επειδή θα είναι πιο φθηνό και επομένως θα προσφέρει υψηλότερη μέση απόδοση».

ΓΝΩΜΗ

Εμείς του '80 οι εκδρομείς...

ΤΟΥ ΣΗΦΗ ΠΟΛΥΜΙΛΗ

«Εκαστος τόπος έχει την πληγήν του» έγραφε πριν από σχεδόν ενάμιση αιώνα ο Εμμανουήλ Ροΐδης και συνέχιζε: «Η Αγγλία την ομίχλην, η Αίγυπτος τας οφθαλμίας, η Βλαχία τας ακρίδας και η Ελλάς τους Ελληνες...». Όσο υπερβολική γενίκευση και αν ακούγεται αυτή η διαπίστωση διατηρεί αναλλοίωτη την αξία της και σήμερα. Την ώρα που το σύνολο σχεδόν της ευρωπαϊκής ηγεσίας ασχολείται με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με το δικό μας πρόβλημα, την ώρα που δεν υπάρχει έντυπο στον κόσμο που να μην έχει αναφορά καθημερινά στο ελληνικό χρέος και στις παρενέργειές του, εμείς ή για να είμαστε ακριβείς η πολιτική μας ηγεσία περί άλλα τυρβάζει, επιμένοντας να ζει στο δικό της αυτιστικό σύμπαν.

Ενώ η απειλή της χρεοκοπίας, συντεταγμένης ή μη, είναι προ

Την ώρα που το σύνολο σχεδόν της ευρωπαϊκής ηγεσίας ασχολείται με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με το δικό μας πρόβλημα, η πολιτική μας ηγεσία επιμένει να ζει στο δικό της αυτιστικό σύμπαν

των πυλών, τα ταμεία του κράτους παραμένουν άδεια και οι δανειστές μας σχεδιάζουν το μέλλον ερήμην μας, το ήδη χρεοκοπημένο πολιτικό μας σύστημα κατατρώχεται από προσωπικά παιχνίδια επιβίωσης ή άσφαιρες κοκορομαχίες για ένα πουκάμισο αδειανό... Είτε γιατί δεν αντιλαμβάνεται ότι και η δική του κατάρρευση είναι θέμα χρόνου, είτε γιατί δεν έχει καν τη δυνατότητα να αντιληφθεί ότι οι εξελίξεις το έχουν ξεπεράσει, αδυνατεί να συνεννοηθεί ακόμη και για τα αυτονόητα. Εχουμε μια κυβέρνηση αποδιοργανωμένη, με έναν Πρωθυπουργό χωρίς σχέδιο, με εξαντλημένο το κεφάλαιο αξιοπιστίας του, που αρκείται να παρακολουθεί τους διαγκωνισμούς των υπουργών του για την επόμενη ημέρα και τρέχει, μονίμως εκ των υστέρων, να αποδεχθεί θεμιτές και αθέμιτες εντολές της τρόικας, μήπως και προλά-

βει την τελευταία στιγμή την κατάρρευση της χώρας στα χέρια του. Με μια αξιωματική αντιπολίτευση στον κόσμο της, που αρνείται να δει την πραγματικότητα, αποκομμένη από κάθε συμμαχία με τους ευρωπαίους συνοδοιπόρους της, και με έναν αρχηγό που το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να βρεθεί έστω και για λίγες εβδομάδες στην καρέκλα μιας ετοιμόρροπης εξουσίας, αδιαφορώντας αν θα συνδέσει την τύχη του με μια χρεοκοπημένη χώρα. Με ένα ΚΚΕ που από τη μια συνεχίζει την επαναστατική γυμναστική και από την άλλη, δίκην παλαιολιθολογικών διοργανώσεων επιμνημόσυνης δεήσεως μετά χορωδίας για την αποκατάσταση του Ζαχαριάδη. Με έναν ΣΥΡΙΖΑ να ονειρεύεται το νέο ΕΑΜ με τον Τσίπρα σε ρόλο Βελουχιώτη και να αναζητεί πολιτική ταυτότητα σε καταλήψεις και συλλαλητήρια κάθε λογής αγανακτισμέ-

νων. Και βέβαια με τους συνδικαλιστές, του δημόσιου τομέα κυρίως, να διαλύουν ό,τι έχει απομείνει από το κράτος, για να μη χάσουν τη σιγουριά που απολάμβαναν ως τώρα, αδιαφορώντας αν δεν υπάρχει αύριο...

Δυστυχώς, ακόμη και αν δεν χρεοκοπήσουμε ως χώρα, έχουμε χρεοκοπήσει ως κοινωνία. Εμείς που επαιρόμαστε ως γεννιότερες της Δημοκρατίας καταφέραμε να έχουμε το πιο φαύλο, το πιο ανίκανο πολιτικό σύστημα γιατί έτσι βόλευε την αρπακολλατζίσδικη νοοτροπία μας. Γιατί, για να επανέλθουμε στον Ροΐδη, «τα μεν πάτρια ήθη απηρνήθημεν, του δε διανοητικού βίου των εθνών της Δύσεως δεν μετέχομεν εισέτι...». Ή για να θυμηθούμε τον Σαββόπουλο και τους «Εκδρομείς του '60»: «Εμείς το εμφυσήσαμε το νέφος που εντός του επώσθησαν όλοι αυτοί...».